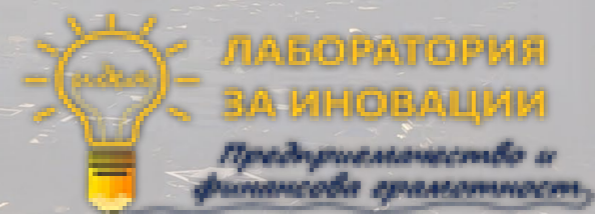

ПЪТЕВОДИТЕЛ ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО И ФИНАНСОВА ГРАМОТНОСТ

Автори

Ели Руменова
старши учител по предприемачество гимназиален етап
108. СУ „Никола Беловеждов“, гр. София

Любка Стоянова
старши учител начален етап
108. СУ „Никола Беловеждов“, гр. София

Галина Попова
старши учител по икономически дисциплини
Средно училище „Йордан Йовков“, гр. Кърджали

Върбан Върбанов
старши учител по предприемачество гимназиален етап
Средно училище „Св.Св. Кирил и Методий“, гр. Карнобат

Йорданка Николова
заместник-директор,
учебно-производствена дейност
ПГКМКС „Академик Благовест Сендов“, гр.Варна

Марияна Дчева
учител по история и цивилизации
Средно училище „Екзарх Антим I“, гр.Казанлък

Росица Ангелова
старши учител “Предприемачество”, информатика и ИТ
(ръководител на проекта)

Мариела Тумбова
старши учител география и икономика

Мая Данданова
старши учител информатика и ИТ

Венета Иванова
главен учител английски език

Средно училище “Черноризец Храбър”, гр.Пловдив

Ангелина Атанасова
учител по икономически дисциплини
Средно училище „Екзарх Антим I“, гр.Казанлък

Румяна Витнъова - старши учител по икономически
дисциплини
Средно училище “Козма Тричков”, гр.Враца

Лала Банева - старши учител по музика и технологии и
предприемачество
Средно училище “Козма Тричков”, гр.Враца

Дарина Влайкова - главен учител по география и
икономика и предприемачество
Езикова гимназия “Проф. д-р Асен Златаров“, гр.Хасково

ЗА НАСТОЯЩОТО ИЗДАНИЕ

През 2024 година 108. Средно училище „Никола Беловежов“, гр. София, беше домакин на първата Лаборатория за иновации по предприемачество и финансова грамотност, модул 4 на Национална програма „Иновации в действие“. Пред Вас е крайният продукт от работата на участниците - пътеводител с иновативни практики и методически указания, който да покаже пътя и на други училища, които биха включили предприемачеството и финансовата грамотност в обучението на учениците.

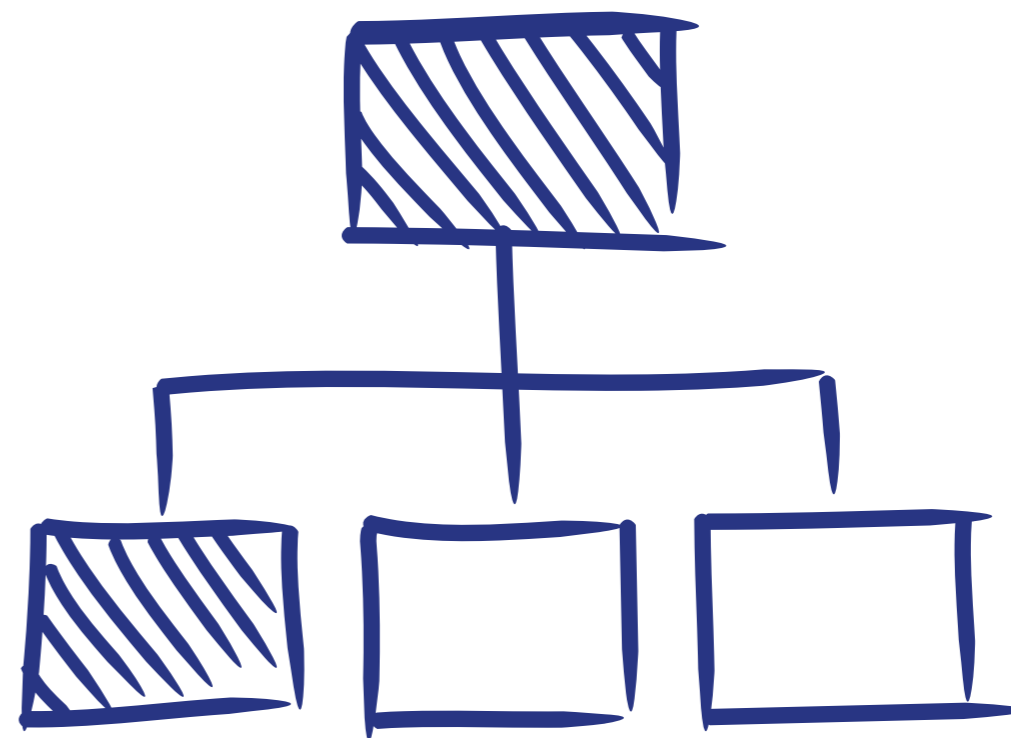
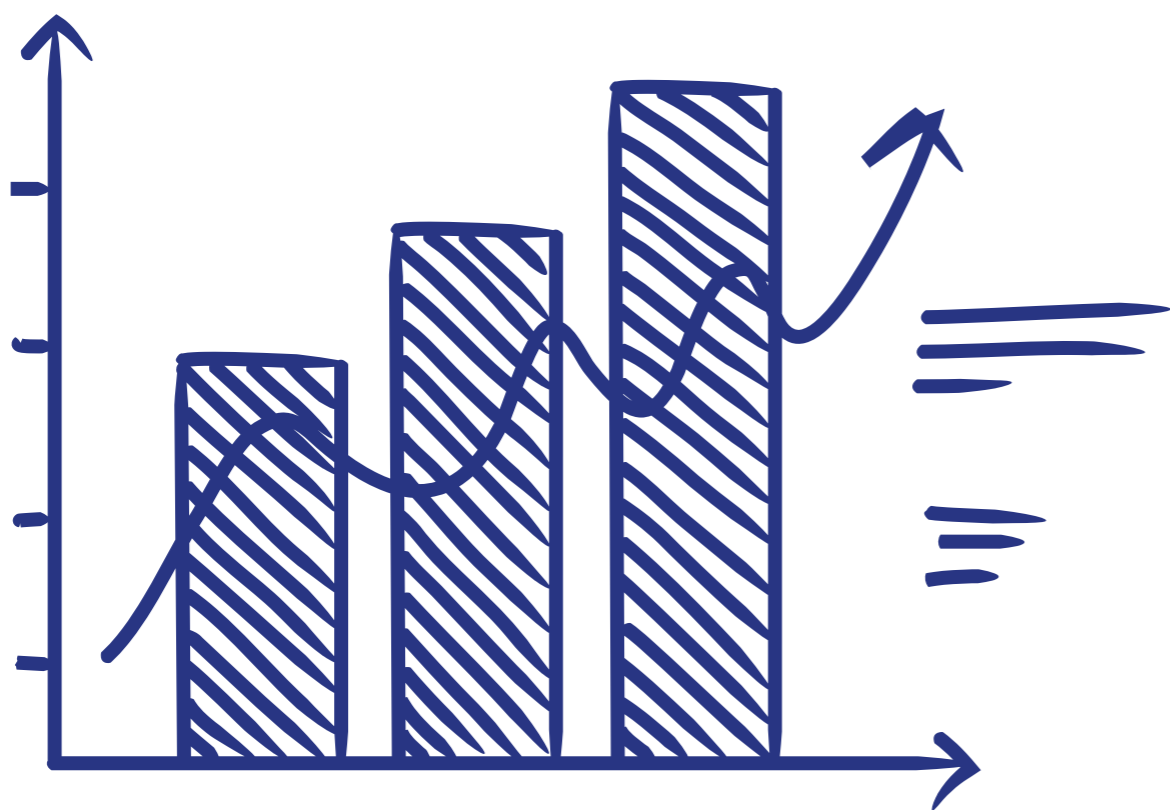
При откриването министърът на образованието и науката проф. Галин Цоков посочи, че „Предприемаческите умения са тези, които ще дадат възможност на днешните ученици в бъдеще да упражняват различни професии, да развиват своите лидерски умения и компетентности така, че да могат да се справят с всяка ситуация в живот, а заедно с това и да работят в екип“ и допълни: „Предприемачеството и финансовата грамотност са важна част от уменията и ключовите компетентности за съвременните млади хора“.

В рамките на Лабораторията екипи от учители, разработили и внедрили иновации в обучението по предприемачество и финансова грамотност, както и външни експерти и представители на академичната общност, обмениха опит и генерираха идеи.

Домакините от 108. Средно училище „Никола Беловежов“ осигуриха добрата атмосфера и условия за съвместна работа с още десет училища от различни райони на страната - Национална финансово-стопанска гимназия, гр. София, Средно училище „Йордан Йовков“, гр. Кърджали, Езикова гимназия „Проф. д-р Асен Златаров“, гр. Хасково, Професионална гимназия, гр. Кубрат, Средно училище „Черноризец Храбър“, гр. Пловдив, Средно училище „Козма Тричков“, гр. Враца, Средно училище „Св. Св. Кирил и Методий“, гр. Карнобат, Средно училище „Екзарх Антим I“, гр. Казанлък, Професионална гимназия по компютърно моделиране и компютърни системи „Академик Благвест Сендов“ и Частно основно училище „Феникс 2020“ от гр. Варна.

По време на откриващия форум се проведеха дискуссионни панели с участието на университетски преподаватели и външни експерти по предприемачество и финанси. Кой бяха те и какво споделиха, може да прочетете в края на пътеводителя.

В подкрепа на дейността на Лабораторията със своята експертиза и опит се включи и Джуниър Ачийвмънт България - водеща организация с утвърдена репутация в предоставянето на иновативно и модерно образование от най-ранна възраст до университета. Портфолиото от образователни продукти и услуги включва програми в 3 тематични области: предприемачество, финансова грамотност и умения за работа. Образователната философия на JA се базира на методите на учене чрез правене и смесено обучение (blended learning) с използване на дигитализирано интерактивно съдържание.

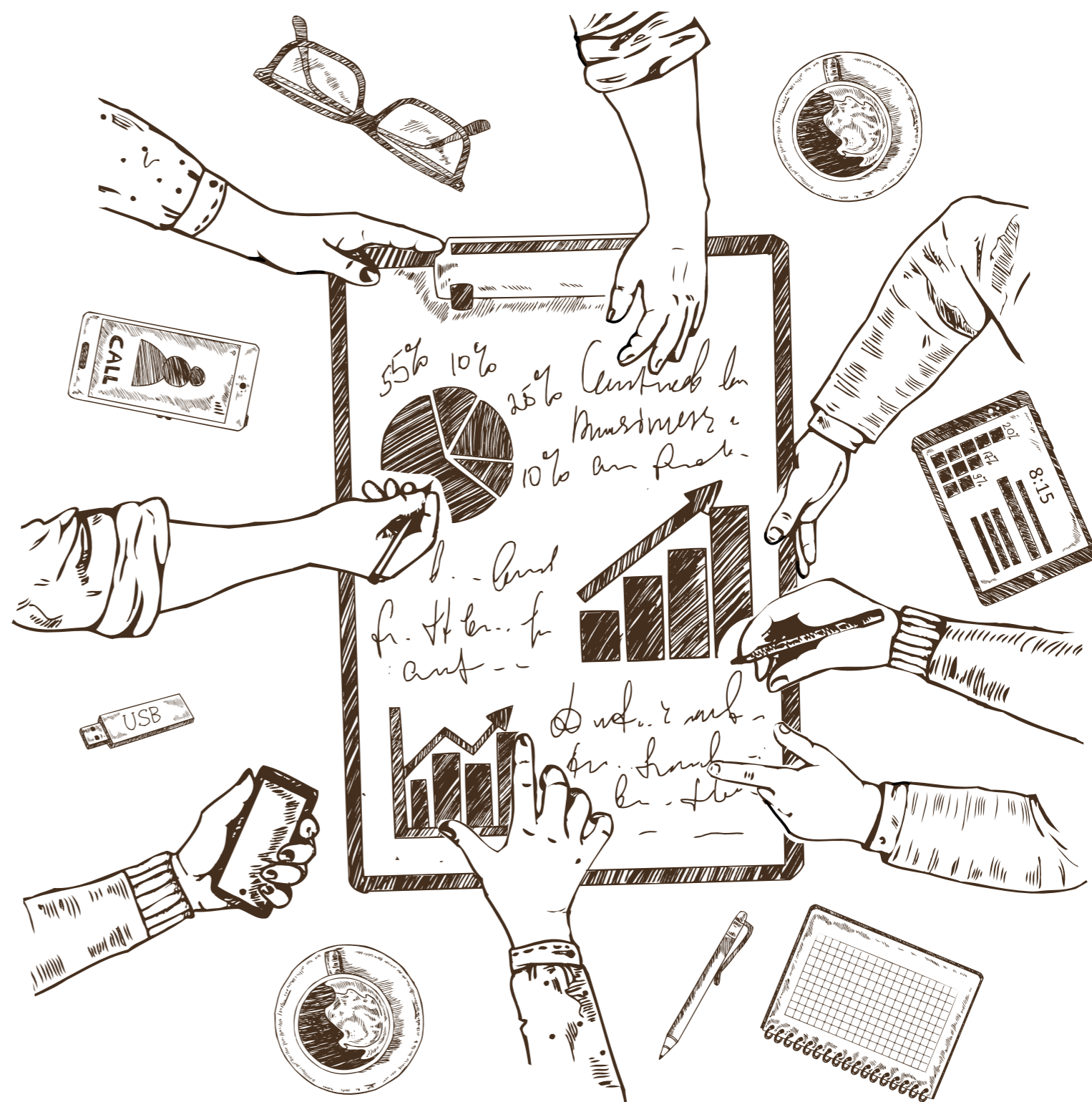
Увод

Всички сме свидетели на вълнуващия свят на предприемачеството, в който иновациите, креативността, постоянството и решителността играят ключова роля за успех. За учениците, които се стремят да развият своите предприемачески умения и да създадат собствен път в бизнеса, той може да изглежда като сложна мрежа от възможности и предизвикателства.

В настоящия Пътеводител по предприемачество и финансова грамотност са представени успешни практики, които имат за цел да предоставят на учителите креативни и приложими идеи за обучение по предприемачество и финансова грамотност. Те са създадени от учители и експерти с дългогодишен опит в областта на предприемачеството. Идеята му е по леснодостъпен и разбираем начин да се повишат интересът и знанията на учениците. На страниците му ще откриете предложения за всички етапи на обучение (начален, прогимназиален и гимназиален) и е синхронизиран с плановете на Националната стратегия по финансова грамотност и Европейските критерии за финансова компетентност на учениците.

Всички участници в създаването на настоящия Пътеводител за иновации по предприемачество и финансова грамотност се надяваме, че споделените практики ще дадат интересна перспектива и иновативни работещи решения на всички заинтересовани страни. Уверени сме, че ентузиазмът, с който са заредени следващите страници, ще вдъхнови създаването на още новаторски подходи към глобалното реализиране на целите за подобряване на финансовата грамотност на младите хора.

От авторите на Пътеводителя

Цели на пътеводителя

1. **Повишаване на качеството на обучението.** Оказване на помощ на учители и обучители, като се споделят успешни методи и практики, които водят до по-добро разбиране на концепциите по предприемачество и финансова грамотност.
2. **Интеграция на практическите умения.** Подчертаване на важността на практическото обучение чрез реални казуси, ролеви игри, симулации и други методи, които развиват критично мислене и предприемачески умения у учениците.
3. **Стимулиране на иновативното мислене.** Представяне на добри примери за стимулиране на креативността и иновациите в класната стая, които могат да насърчат учениците да развиват новаторски идеи и проекти.
4. **Подобряване на финансовата грамотност.** Споделяне на успешни методики за обучение на учениците по основни финансови теми като спестяване, инвестиране, управление на дългове, създаване на бюджет и други.
5. **Насърчаване на самостоятелност и лидерство.** Подкрепа на учениците в развиването на предприемаческо мислене, което включва самостоятелност, решителност и отговорност при вземане на решения.
6. **Създаване на устойчиви модели за обучение.** Предоставяне на модели и структури, които могат да се прилагат на различни образователни нива и в различни учебни среди, като се гарантира устойчивостта и ефективността на преподаването.
7. **Подкрепа за междупредметни връзки.** Насърчаване на връзките между предприемачеството, финансите и други учебни дисциплини като математика, география и икономика, информационни технологии и социални науки, за да се осигури интегрирано обучение.
8. **Развитие на социална отговорност.** Въвеждане на концепции, свързани със социално предприемачество и етика, които да насърчават учениците да мислят за въздействието на техните действия върху обществото и околната среда.
9. **Развитие на меки умения.** Подкрепа за развиването на умения като комуникация, работа в екип, управление на време и решаване на проблеми, които са важни за успешната реализация в предприемачеството и управлението на лични финанси.
10. **Създаване на общност за обмен на опит.** Насърчаване на учителите и обучителите да споделят опит, ресурси и подходи чрез форуми, семинари и онлайн платформи, които могат да помогнат за развитието на обучителния процес.

Лаборатория за иновации “Предприемачество и финансова грамотност”
Иновативни практики, представени от 108. СУ „Никола Беловеждов“

Онлайн бизнесмени

Развиване на умения за търсене, оценка и систематизиране на информация
в предметна област „Предприемачество и бизнес”, 4. клас

„Онлайн бизнесмени” съдържа две части по 40 минути, като първата трябва да се проведе в компютърен кабинет. Темата е създадена така, че да покрие учебното съдържание, свързано с развиване на един нов бизнес в една общност и процеса на вземане на решение. „Онлайн бизнесмени” дава възможност за учене чрез преживяване, тъй като през първата част децата се сблъскват с понятията бизнес, бюлетина, гласуване, избор, ресурси, компромисен избор в интернет без подготовка и ще създадат свои предложения за развиване на нов бизнес в общността - приют за животни, магазин за детски играчки, зала за скейтинг, а през втората част ще ги представят пред родители.

Част I. Търсене и оценка на информация

Цели на урока. Учениците използват поне 3 стратегии за търсене на информация в интернет за развиване на нов бизнес в една общност - приют за животни, магазин за детски играчки, зала за скейтинг.

Връзка с учебното съдържание:

<i>Предмет</i>	<i>Тема по учебна програма</i>	<i>Компетентност по учебна програма</i>	<i>Дигитално-медийни компетентности</i>
Предприемачество и бизнес	Един нов бизнес	Показва отговорностите и възможностите, които имат хората в една общност	Информационна грамотност, комуникация и сътрудничество

Среда / материали. Компютърен кабинет с достъп до интернет (по един компютър на 2-3 деца), бяла дъска, флипчарт, маркери, разпечатани копия на Приложение 1 (едно копие на 2-3 ученици).

Нови понятия. Търсачка, ключова дума, източник, стратегия, бизнес, приют за животни, магазин за детски играчки, зала за скейтинг.

Ход на урока.

Въвеждаща дейност (мозъчна атака): 7 мин.	
Учител	Ученици
<p>Въвежда темата, като обяснява, че днес децата ще се превърнат в бизнесмени, които живеят в една общност и ще създадат предложения за развиване на нов бизнес в една общност - приют за животни, магазин за детски играчки, зала за скейтинг.</p> <p>Стартира мозъчна атака с цел извличане на 4-5 ефективни стратегии за търсене на информация в интернет. Примерни въпроси: „Какво правите, когато искате да намерите информация в интернет?“ „Пишем ли нещо някъде? Къде? Дайте примери за търсачки. Какво пишем? Цели изречения? Думи? Как можем да наречем такива „важни“ думи?“</p> <p>„Да кажем, че искаме да разберем за бизнес, свързан с откриване на магазин за детски играчки. Дайте примери за ключови думи, които да използваме при търсене.“</p> <p>„Достатъчно ли е да проверим на едно място (източник)? Защо? Колко източника са достатъчни? Какви? Къде обикновено търсим информация за общност, бизнес? В какви книги?“</p> <p>Записва стратегиите на флипчарт.</p>	<p>Чрез насочващите въпроси от мозъчната атака се очаква учениците да достигнат до следните (или подобни) стратегии:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Използване на търсачка2. Търсене с ключови думи3. Проверка в повече от един източник4. Използване на онлайн енциклопедии
Основна дейност (търсене на онлайн информация в групи): 18 мин.	
Учител	Ученици
<p>Разделя класа на групи по 2-3 деца, така че да има компютър за всяка група. Раздава по едно копие на разпечатано Приложение 1 на група.</p> <p>Разпределя по един бизнес на група (приют за животни, магазин за детски играчки, зала за скейтинг).</p> <p>Учителят решава как - може да е по избор на децата, може да е на случаен принцип.</p> <p>Поставя задачата: „Запознайте се с биз-неса и напишете кратко предложение, с което да ни убедите, че развитието на този бизнес е най-подходящ за общността.“</p> <p>Преминава през процеса на търсене с децата, като извлича стъпките чрез дискусия. Примерни въпроси: „Какво правим първо? След като влезем в търсачка, какви ключови думи може да използваме? Опитайте вие... Какво открихте? Какви източници използвахте? Някой използва ли онлайн енциклопедия?“</p> <p>Дава инструкции за работа.</p>	<p>Преди стартиране на груповата работа, децата търсят информация в интернет</p> <p>Следват инструкциите:</p> <ul style="list-style-type: none">• Отговарят на въпросите от Приложение 1, като използват поне 8 от стратегиите за търсене, написани на дъската.• Записват отговора във формата на изречение.• Записват използваните стратегии за търсене в определеното поле от приложение 1.• Изписват уебсайтовете, откъдето са взели информацията в поле “Източници” от Приложение 1

Заклучителна дейност (рефлексия): 15 мин.	
Учител	Ученици
<p>Разпитва групите какви стратегии са използвали и провежда дискусия за преживяванията на децата при използване на всяка от стратегиите:</p> <p>1. Търсачка (най-бърза дискусия) - „Кои търсачки използвахте?“</p> <p>2. Ключови думи (най-дълга дискусия) - „Какви ключови думи използвахте? Използвахте ли различни ключови думи за различните въпроси? Дайте примери. Какво най-много ви затрудни?“ Добре е да бъдат разгледани примери на поне 2 от групите, като особено полезно би било да са използвали стратегията по различен начин (напр. група 1 просто е написала „приют“, а група 2 е използвала различни ключови думи за различните въпроси - „приют за бездомни животни“, „бездомни кучета“ и т.н.). След споделяне на примерите, учителят може да предложи други ключови думи, така че да се видят различните резултати при търсене.</p> <p>3. Източници / Енциклопедия (обсъждането на стратегии 3 и 4 може да се проведе едновременно) - „Какви източници намерихте? Кои други групи използваха този източник? Успяхте ли да намерите онлайн енциклопедии? Имаше ли разлика между източниците? Имаше ли противоречие в източниците?“ Ако децата са използвали неподходящ източник, това е добра възможност да се обсъди, че някои източници са подходящи за конкретното търсене (и по принцип), а други не, като това зависи и от използваните ключови думи.</p> <p>За финал, учителят пита децата дали са научили / измислили нови стратегии за търсене по време на работата. Ако има такива, добавя ги към флипчарта.</p> <p>Създава очакване у децата за следващия урок, когато групите ще си изберат представител – „кандидат кмет“, който ще представи предложението и след обсъждане ще се вземе решение и ще се гласува за кмет.</p> <p>Прибира флипчарта и попълнените разпечатки на Приложение 1, които ще са необходими за част втора на „Онлайн бизнесмени“</p>	<p>След вдигане на ръка, представители на групите отговарят на въпроси за всяка от използваните стратегии:</p> <p>1. Вероятно масово ще отговорят “Google” - ако са използвали и други търсачки, това може да е полезно при дискусията на различните източници</p> <p>2. Споделят ключовите думи, които са използвали и преживяванията си. Всички групи изпробват ключовите думи, предложени от учителя и сравняват резултатите от търсенето.</p> <p>3. Очаквани източници: Уикипедия, miau.bg, baubau.bg (енциклопедии); хороскопи (при търсене на „кучета, котки“) и други неподходящи източници. Може децата да отворят някои от източниците, които са излезли от използваните ключови думи в предишната част на дискусията и да ги използват по време на обсъждането.</p> <p>Предлагат допълнителни стратегии за търсене на информация в интернет</p>

Домашна работа.

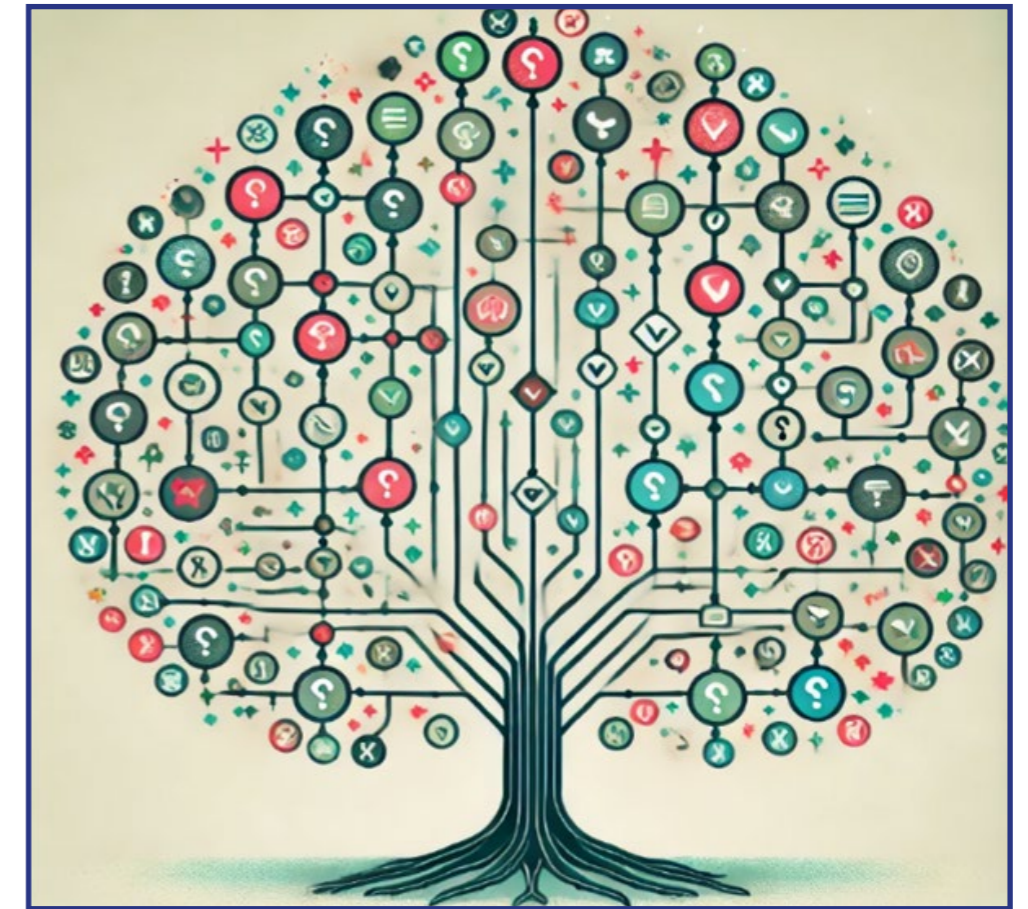
1. Записване на предложения за развитие на нов бизнес в Word документ. Да запишат силните и слабите страни на бизнеса, който предлагат.
2. С родители: Децата получават мисия да помогнат на своите родители да търсят информация в интернет. За целта детето пита родителя за нещо, което иска да научи в интернет, и стъпка по стъпка му/й показва стратегиите за търсене на информация. Заедно записват резултатите от търсенето по модел на Приложение 1 в тетрадката за домашна работа или на лист.

Част II. Систематизиране и представяне на информация

Цел на урока. Учениците вземат важно решение за своята общност – избор на кмет, попълвайки схемата „Дърво на решенията“.

Връзка с учебното съдържание

Предмет	Тема по учебна програма	Компетентност по учебна програма	Дигитално-медийни компетентности
Предприемачество и бизнес	Един нов бизнес. Използва модел за вземане на решение. Разбират необходимостта решенията да се вземат въз основа на достатъчно информация .	Използва модел за вземане на решение. Разбират необходимостта решенията да се вземат въз основа на достатъчно информация. Могат да определят различни възможности за избор. Поемат лична отговорност за решенията.	Информационна грамотност, комуникация и сътрудничество

Среда / материали. Флипчарт със схема „Дърво на решенията“, която не е попълнена, работен лист Предизвикателство 1 - „Добрите думи“; работен лист Предизвикателство 2 - „Историята на Петър“; работен лист Предизвикателство 3 - „Дърво на решенията“; Флипчарт за записване на резултати; бюлетини за гласуване“; кутия за поставяне на бюлетините; предложенията на учениците за развитие на бизнес; бели листове (А4), флумастери, енциклопедии, учебници бяла дъска, маркери, предмети за обозначаване на преодоляване на препятствието, мултимедия, презентация, компютър, награди, грамоти.

Нови понятия: бюлетина, гласуване, избор, ресурси, компромисен избор.

Ход на урока.

Урокът се проведе в Столична община – район Искър на тема „Един нов бизнес. Избор на кмет“ по програмата „Нашата общност“ на Джунитор Ачийвмънт България като част от инициативите на 108. СУ „Никола Беловежов“ в Световната седмица по предприемачество. Нови понятия: бюлетина, гласуване, избор, ресурси, компромисен избор.

Въвеждаща дейност: 3 мин	
Учител	Ученици
<p>Чрез насочващи въпроси, припомня дейностите от миналия час:</p> <p>„В какво се превърнахме миналата седмичка (бизнесмени)? Какво правихме? Какво търсихме? Къде? Как? Какви бяха стратегиите за търсене? На какви въпроси отговоряхте? Къде ги записахте?“</p> <p>След припомнянето, изважда флипчарта със стратегиите и го окачва на видно място.</p> <p>Въвежда темата, като обяснява, че днес като истински бизнесмени ще бъдат изправени пред предизвикателства. Преодоляването на всяко предизвикателство има състезателен характер и им носи точки. Печели отборът с най-малко точки.</p>	<p>Чрез насочващите въпроси от дискусията се очаква учениците да припомнят стратегиите за търсене и въпросите от Приложение 1 от миналия час.</p>
Основна дейност (състезателни игри – преодоляване на препятствия): 10 мин	
Учител	Ученици
<p>Учениците сядат в групите, които са формирани в предишните часове.</p> <p>Предизвикателство 1 „Добрите думи“.</p> <p>Раздава на всеки по една картичка. Обяснява, че за да живеят добре в една общност, трябва не само да се борят за мечтите си, но да бъдат мили, внимателни, добри. Сега, като истински бизнесмени, всеки отбор ще направи подарък на друг отбор – картичка с добри думи.</p> <p>Обяснява, че всеки отбор трябва да обяви, когато е готов.</p> <p>След края на играта ги пита как се чувстват, след като са си подарили „добрите думи.“</p> <p>Предизвикателство 2 „Лабиринт на сметките“</p> <p>Обяснява, че като истински бизнесмени, ще трябва да помогнат на едно момче да постигне мечтата си.</p>	<p>Сядат в 3 групи.</p> <p>Участват в играта:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Предизвикателство 1 „Добрите думи“. Всяко дете в отбора записва по една добра дума. Подаряват си картички. Време за работа 5 мин.2. Предизвикателство 2 „Лабиринт на сметките“. Всеки отбор попълва работния лист. Време за работа 5 мин.3. Представят решението на предизвикателството по реда на завършване.

Основна дейност II (попълване на схема „Дърво на решенията“): 22 мин.	
Учител	Ученици
<p>Окачва схемата „Дърво на решенията“ на видно място.</p> <p>Обяснява, че това дърво ще им помогне да вземат решение, като следват стъпките.</p> <p>Стъпка 1. Какво решение трябва да се вземе?</p> <p>Например за кого от кандидатите ще гласуват?</p> <p>Стъпка 2. Какви са възможностите за избор?</p> <p>Посочва се редът с възможните кандидати, които ще се наричат КМЕТ 1, КМЕТ 2 и КМЕТ 3. Всеки един иска в общността да се развие различен бизнес.</p> <p>Моли ги всеки отбор да избере по един представител, който ще представи предложението, което създадоха предишния час.</p> <p>Стъпка 3. Какви са резултатите от всеки избор.</p> <p>Раздава на всеки отбор по един работен лист за упражнение по брейнсторминг. Обяснява, че учениците трябва да напишат името на кмета и на бизнеса в празните места на работния лист. Учениците трябва да направят списък с положителните и отрицателните ефекти, свързани с този бизнес. Обяснява, че трябва да записват всяка идея, дори и да не са съгласни с нея.</p> <p>Учителят обяснява, че след малко ще стават от местата си, ще представят написаното в работния лист, като имат 10 минути за подготовка.</p> <p>Да станат бизнесмените от отбора на КМЕТ 1. Представете силните и слабите страни на вашия бизнес - приют за животни.</p> <p>Да станат бизнесмените от отбора на КМЕТ 2. Представете силните и слабите страни на вашия бизнес - магазин за детски играчки.</p> <p>Да станат бизнесмените от отбора на КМЕТ 3. Представете силните и слабите страни на вашия бизнес – зала за скейтинг.</p> <p>Родител записва техните отговори в подходяща клетка с „+“ и „-“.</p> <p>Раздава бюлетините на учениците и на всички гости с молба всеки да отбележи своя личен избор.</p>	<p>Следват стъпките</p> <p>Всеки отбор избира представител (кмет), който ще представи предложението и ще го представлява на изборите.</p> <p>Избраните представители представят предложенията.</p> <p>Кмет 1 – приют за животни</p> <p>Кмет 2 – магазин за детски играчки</p> <p>Кмет 3 – зала за скейтинг</p> <p>Работен лист: Предизвикателство 3</p> <p>Един от учениците в отбора записва отговорите в работния лист.</p> <p>1. Името на кмета</p> <p>2. Бизнеса</p> <p>3. Силни и слаби страни</p> <p>Представят силните и слаби на бизнеса, който искат да развиват.</p> <p>Учениците отбелязват в бюлетините своя избор и поставят бюлетина в изборна кутия.</p> <p>Предварително е избрана изборна комисия, която е в състав родител, ученик от 11 клас, представител от общината.</p> <p>Комисията преброява гласовете и обявява кой от кандидатите е победител в изборите. Най-много гласове събра Кмет 1, който предложи в общността да се развие един нов бизнес - приют за животни.</p> <p>Победителят подари предложението на кмета на СО - район „Искър“.</p>

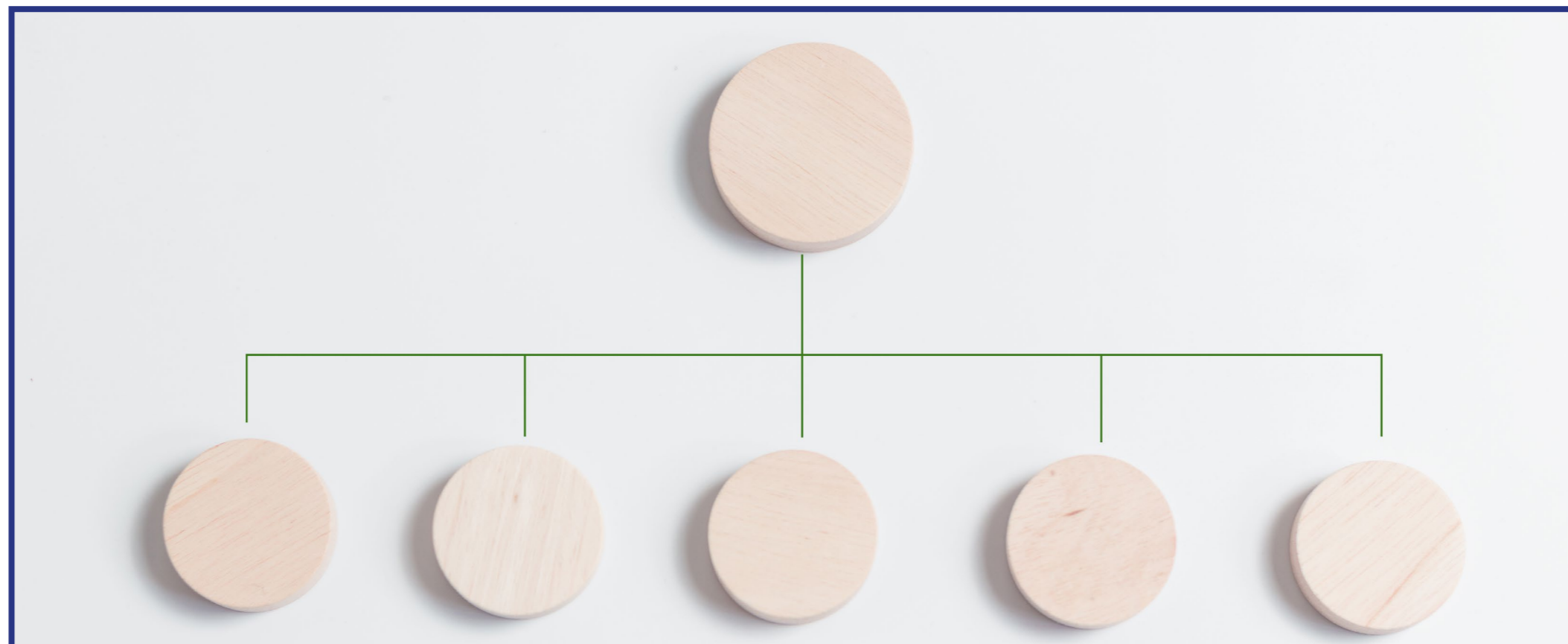
Заклучителна част: 5 мин.	
Учител	Ученици
<p>Провежда кратка дискусия за извличане на обобщения за:</p> <ul style="list-style-type: none">- развиване на един нов бизнес в една общност- процеса за вземане на решение <p>Тричленното жури определи отбора победител.</p> <p>С благодарност към фондация “Инициатива за финансова грамотност”, която със своите “Предизвикателства” бързо, лесно и интересно подобрява финансовата грамотност.</p>	<p>Отговарят на въпросите, дават примери и достигат до обобщения. Когато се взема важно решение, трябва да се мисли за следното:</p> <p>Какво е решението?</p> <p>Какви са възможностите за избор?</p> <p>Какви са резултатите от всеки избор?</p> <p>За отличната работа и активно участие всички ученици получиха сертификати, грамоти и много предметни награди.</p>

Вълнуващият урок завърши с вдъхновяващия цитат:

„Ако можеш да мечтаеш за нещо, значи можеш да го постигнеш. Не забравяйте, че всичко започна с една малка мишчица!“

Уолт Дисни

Изготвил: Любка Стоянова

Лаборатория за иновации “Предприемачество и финансова грамотност”

Иновативни практики, представени от 108.CY „Никола Беловеждов“

СПИРАЛОВИДНО НАДГРАЖДАНЕ НА ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНТНОСТИ ПО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО И ФИНАНСОВА ГРАМОТНОСТ / иновация в гимназиален етап/

Спираловидното обучение е метод на преподаване, който насърчава учениците да изследват различни аспекти на дадена тема чрез поредица от свързани стъпки. Този подход се основава на идеята, че знанието не е линейно, а по-скоро спираловидно, като всеки нов кръг от разбиране изгражда върху предишния и задълбочава разбирането на темата. В спираловидно обучение учителят представя нова информация или свързани теми в поредица от взаимосвързани кръгове или „спирали“. Всеки кръг надгражда предишния, позволявайки на учениците постепенно да придобият по-задълбочено и трайно разбиране по темата. Този процес често включва повторение и преразглеждане на предишни теми и понятия, което помага за укрепване на тяхното разбиране и създаване на трайни спомени.

Характеристики на спираловидното обучение:

1. **Повтарящи се теми.** Темите се въвеждат многократно през целия учебен процес, но с нарастваща сложност и дълбочина. Това помага на учениците да затвърдят своите знания и умения, докато научават нови неща.
2. **Свързани дейности.** Учителят проектира дейности, които свързват различни аспекти на темата, насърчавайки учениците да видят връзките между тях. Това им помага да разберат как различните части от темата си взаимодействат помежду си.
3. **Стратегии за учене.** Спираловидното обучение използва разнообразие от стратегии за учене четене, писане, дискусии, групови проекти и практически упражнения. Това гарантира, че всички ученици могат да намерят начин да учат ефективно.
4. **Саморефлексия.** Учениците се насърчават да мислят за собственото си разбиране и растеж в рамките на спиралния процес. Това им помага да идентифицират области, в които трябва да положат повече усилия.
5. **Оценяване и корекция.** Спираловидното обучение включва текущо оценяване и обратна връзка, така че учителят да може да коригира своя подход въз основа на нуждите на учениците. Това гарантира, че всеки ученик получава подходящата подкрепа, за да успее.

Като цяло спираловидното обучение е гъвкав и адаптивен метод на преподаване, който може да бъде пригоден към широк спектър от предмети и нива на обучение. Той насърчава активното ангажиране на учениците, критичното мислене и дългосрочното задържане на знания, което го прави ефективен инструмент за подпомагане на учениците да станат независими и любознателни през целия живот.

Как да проектираме спираловидно обучение или спираловиден урок?

1. **Дефиниране на целта.** Целта да очертава ясно какво искаме да знаят и да правят учениците до края на урока /обучението/.
2. **Планиране на първия кръг.** Представя се основната тема. Това може да включва кратък преглед на темата или въведение в новата концепция. Предоставя се информация ясно и кратко. Може да се използват визуални средства, ако е възможно.

3. **Проектиране на дейности за първия кръг.** Създават се дейности, които поз-воляват на учениците да практикуват новопридобитите знания. Може да включва индивидуална или екипна работа. Дейностите трябва да са ангажиращи, съобразени с възрастта и нивото на учениците.

4. **Преглед и оценка.** След като учениците завършат дейностите от първия кръг се преглеждат заедно с тях ключовите точки и се оценява разбирането на учениците. Може да се осъществи чрез дискусия, тест или друга форма на оценка. Идентифицират се области, в които учениците могат да имат затруднения и се планира следващия кръг.

5. **Повторение.** Добавят се нови кръгове, като всеки надгражда върху предишния, докато се постигне целта на урока /обучението/. Въвежда се нова информация или предизвикателство, което надгражда предишните кръгове. Това може да стане чрез добавяне на сложност, въвеждане на нова перспектива или изследване на свързана тема. Новата информация трябва да е логично продължение на темата от предишния кръг, за да се създаде усещане за приемственост и плавен преход между кръговете.

6. **Обобщение.** Предоставя се кратко резюме на основните идеи и концепции в урока или обучението – дискусия, писмена рефлексия или друг метод.

7. **Оценка.** Оценява се успехът на урока /обучението/ въз основа на разбирането и ангажираността на учениците. Обратната връзка се използва, за да се подобрят бъдещите спираловидни уроци.

Спираловидно обучение по финансова грамотност на тема „Решения за бъдещето“

1.	Предмет	Предприемачество, Избираем модул „Практични финанси“
2.	Тема	Решения за бъдещето
3.	Вид	Спираловидно обучение по финансова грамотност
4.	Времетраене на урока	Възможно е да се проведе в блок от 2 учебни часа или в 7 последователни часа от учебната програма или в друг вариант по преценка на учителя.
5.	Използвани ИКТ	В урока е предвидено проучване в интернет. Учениците следва да разполагат със смартфон/таблет/лаптоп/
6.	Учител	ст. учител Ели Руменова – Предприемачество
7.	Клас	9.-12. клас
8.	Цел на урока	Учениците да развият умения за вземане на информирани финансови решения за тяхното бъдеще, като идентифицират и анализират различни алтернативи за кариера, образование и житейски събития и ги приложат при решаване на конкретен казус, както и към собствените си житейски ситуации. Чрез непрекъснато надграждане и обобщена обратна връзка учениците да получат цялостно разбиране за изграждане на финансово бъдеще и да развият уменията си за планиране на личните финанси, критично мислене, презентиране и аргументиране.
9.	Компетентности като очаквани резултати	Учениците: 1. Посочват мотиви за избор на кариера 2. Обясняват ролята на кариерното ориентиране 3. Обясняват връзката между доходи и образователна степен 4. Използват източници на информация за образование и кариерно ориентиране 5. Анализират финансовите измерения на различни алтернативи за образование и квалификация 6. Анализират финансовите измерения на житейски решения, свързани с покупка и поддръжка на жилище и автомобил 7. Анализират финансовите измерения на житейски решения, свързани със създаване на семейство 8. Усъвършенстват уменията си за работа в екип, вземане на решение, планиране на личните финанси, критично мислене, презентиране и аргументиране.
10.	Междупредметни връзки	Математика, БЕЛ, Информационни технологии
11.	Методи и похвати	Решаване на казус, екипна работа, групово дискусия, проучване, симулация, ролева игра
12.	Учебни ресурси	Помагало за ученика и Ръководство за учителя и доброволца по „Практични финанси“, изд. Джуниър Ачийвмънт България, 2018г. Електронни ресурси

СЦЕНАРИЙ

Първи кръг. Кариера

Въведение. Предоставя се информация и разяснения по темата за кариера. Учениците разглеждат връзката между кариерата и личните финанси. Посочват мотивите за избор на кариера – доходи, социален престиж, удовлетворение, власт и др. Разглеждат се понятия като ценности, приоритети, интереси и способности. Учителят осигурява допълнителна информация, като насочва учениците към портала за кариерно ориентиране на МОН и теста „16. Личностни типа“.

Дискусия. Провежда се дискусия относно избора на кариера и ролята на кариерното ориентиране. Учениците коментират собствените си интереси, силни страни и ценности.

Дейности. Учениците проучват различни кариери и сфери, като вземат предвид фактори като заплащане, търсене на пазара на труда и лично удовлетворение, за да разберат изискванията, перспективите за растеж и потенциалните доходи. Търсят информация в НСИ за равнища на доходи.

Преглед и оценка. Учениците представят резултатите от проучванията и обсъждат плюсовете и минусите на различните кариери.

Втори кръг. Висше образование

Въведение. Разглеждат се въпроси, свързани с решението за висше образование. Акцентира се върху образователните степени и факторите, които оказват влияние върху избора - престиж на учебното заведение, перспективи за реализация, такси и др.

Дискусия. Провежда се дискусия, относно намеренията на учениците да продължат образованието си в университет. Насърчават се да споделят мнения къде предпочитат – в България или в чужбина и защо.

Дейности. Учениците проучват различни алтернативи, всяка от които има своята цена. Изследват задълбочено връзката между кариера и образование. Запознават се с Рейтинговата система на висшите училища в България.

Преглед и оценка. Учениците представят резултатите от проучванията и обсъждат плюсовете и минусите на различните възможности, както и необходимите средства.

Трети кръг. Автомобил

Въведение. Обясняват се различните видове алтернативи (нов автомобил, употребяван автомобил или обществен транспорт) и факторите, които трябва да се имат предвид при вземането на решения. Разглеждат се въпроси, свързани с потребителски кредит и лизинг.

Дискусия. Провежда се дискусия относно предимствата и недостатъците на всяка алтернатива, както и евентуалните финансови последици, тъй като покупката на автомобил води след себе си допълнителни разходи.

Дейности. Учениците проучват и сравняват различните варианти, като отчитат фактори като цена, удобство и въздействие върху околната среда. Проучват финансовите измерения на допълнителните разходи, свързани с покупка на автомобил – гражданска отговорност, винетен стикер, местен данък, годишен технически преглед и др.

Представяне. Учениците представят своите резултати и обсъждат плюсовете и минусите на различните алтернативи. Учителят дава насоки и представя допълнителна информация, ако е необходимо.

Четвърти кръг. Жилище

Въведение: Обясняват се финансовите измерения на решението за жилище, което човек предприема ограничен брой пъти в живота си и е свързано със значителни разходи. Разглеждат се понятия като брокер, депозит, комисиона, ипотека.

Дискусия. Проведа се дискусия относно предимствата и недостатъците на всеки тип жилище /под наем, старо и ново строителство/, факторите, които трябва да се имат предвид, както и потенциалните финансови последици.

Дейности. Проучват различни уебсайтове, на които се предлагат недвижими имоти. Учениците сравняват различни жилищни алтернативи, като вземат предвид фактори като цена, местоположение, размер и удобства. Боравят с кредитни калкулатори на различни банкови институции.

Преглед и оценка. Учениците представят своите открития и обсъждат плюсовете и минусите на различните алтернативи за жилища. Учителят предоставя допълнителна информация и насоки, ако е необходимо.

Пети кръг. Семейство

Въведение: Обяснява се значението на семейното планиране и се разглеждат въпроси, които имат отражение върху личните финанси в краткосрочен и дългосрочен период като решение за сватбено тържество, имуществени въпроси при брак и съвместно съжителство, разходи за отглеждане на деца.

Дискусия. Дискусия по темата за семейно планиране и евентуалните разходи. Насърчава се споделянето на мнение и на различни гледни точки.

Дейности. Учениците създават бюджет за сватбено тържество и семеен бюджет за отглеждане на дете, като вземат предвид потенциалните разходи и обсъждат как това би повлияло на техните финансови цели.

Представяне. Учениците споделят своите бюджети и обсъждат как биха могли да направят промени, за да постигнат финансовите си цели. Учителят предоставя допълнителна информация и насоки, ако е необходимо.

Шести кръг. Финансови решения за бъдещето

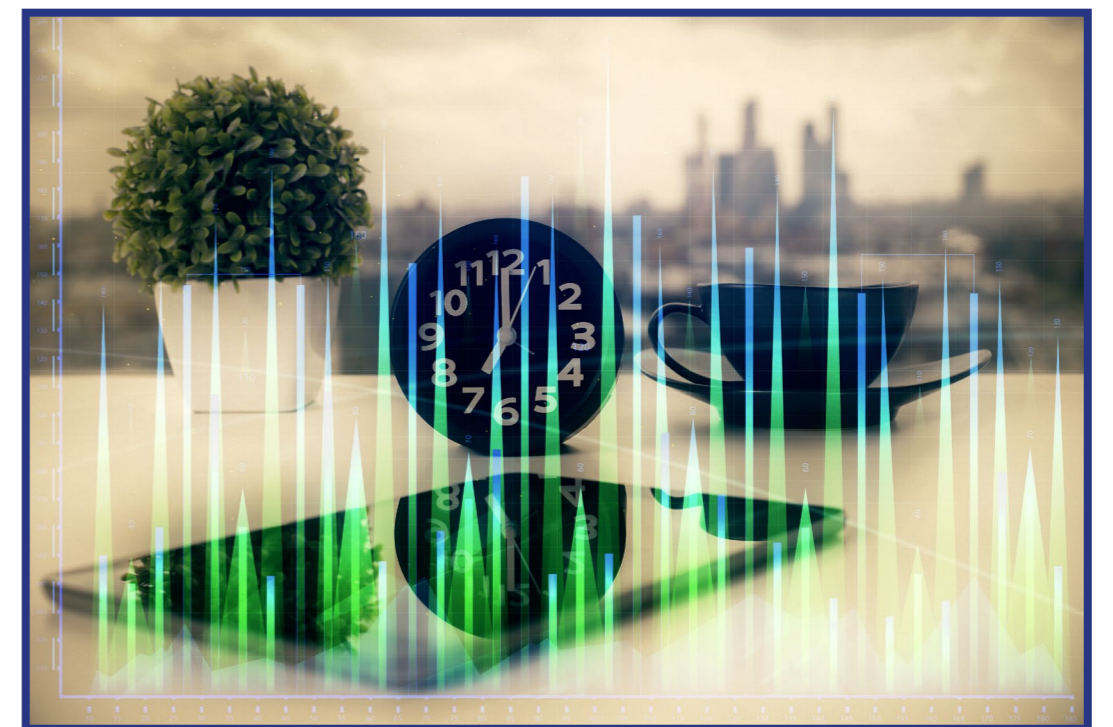
Въведение. Учениците упражняват наученото в предишните кръгове, като систематизират знанията си и ги прилагат за решаване на конкретен казус. Разпределят се в екипи по 4-5 души. Запознават се с казуса, поставената задача и критериите за оценка.

Дискусия. Учителят /менторът/ обсъжда с всеки екип поотделно решенията им, като ги насочва и подпомага с въпроси, без да предлага готови отговори.

Дейности. Учениците работят в екипи и създават времева линия с годините на Иван /героят от казуса/ и решенията, свързани с планираните събития от живота му. Подготвят презентация за препоръчаните решения и аргументират избора си.

Представяне. Презентират решенията си пред класа /публика / и получават обратна връзка от учителя и съучениците си / или жури/. Учениците споделят ключовите моменти, които са научили по време на обучението. Учителят събира обратна връзка от учениците и използва тази информация, за да подобри бъдещите уроци по финансова грамотност.

Изготвил: Ели Руменова

Иновативна практика, представена от СУ „Йордан Йовков“, гр. Кърджали

Основната цел е осъзнатото, конструктивното предприемаческо образование, основано на принципите на устойчивото развитие - необходимият нов импулс в българската образователна система.

Ползи за учениците. Подобряване на логическото креативно мислене, запознаване с екологичното предприемачество и подготовка за съвременния пазар на труда.

Ползи за учителите. Създаване на адаптивна обучителна система, авторско участие в създаването на адаптивен обучителен курс - образователна игра. Придобиване на престиж и уважение.

Ползи за училището. Утвърждаване на СУ „Й. Йовков“ като съвременно училище за предприемачи в региона.

Цели на екологичния предприемачески метод на обучение

- Да представи различни работещи модели.
- Да идентифицира потенциални партньори.
- Да представи средата за развитие на екологично предприемачество в България.
- Да даде конкретни препоръки за реализиране. Да вдъхнови създаването на идеи за устойчив бизнес.
- Да изгради модерно, иновативно училище на бъдещето.

Дейности за популяризиране на иновацията

- Открити уроци
- Активно включване на родителите в разработването на екипните екологични проекти
- Публично представяне на екипните проекти

Прилагането на иновацията заостря вниманието на родителите за възможностите на техните деца. Учениците са насърчавани и подкрепяни от родителите си да продължат да се занимават с екологично предприемачество. За да успеят да се реализират на пазара на труда възможно най-добре, трябва да бъдат креативни, но и с критично мислене.

Обхватът на иновацията се разширява чрез представянето на резултатите от първата учебна година на тематичен педагогически съвет, споделяне в социалните мрежи и на сайта на училището, постиженията на учениците.

Организиран се работни срещи, обмен на иновативни практики и мултиплициране на иновацията по НП „Иновации в действие“ на МОН с преподаватели от други училища в страната, града и региона. Иновацията е приложима в други училища, в преподаването на други учебни дисциплини и обсъждане на колаборацията между различни учебни предмети.

Иновацията е представена на педагогически конференции в национален мащаб.

Младите предприемачи представят своите идеи чрез мултимедийни презентации, показват креативно мислене, въображение и умения за работа в екип. Със своите бизнес идеи Йовковци защитават тезата, че в основата на екологичното предприемачество не е идеята за започване на бизнес, а тази за поемането

на отговорност за житейския избор, който правим. Веднъж почувствали се отговорни за жизнената ни среда, кои сме и какво правим, ние можем да намерим пазарна реализация или пък по-устойчив процес в работата си. Именно това поведение към позитивни действия, младите предприемачи демонстрират и защитават като същност на зеленото предприемачество.

Подпомагане на младите бъдещи предприемачи да станат по-чувствителни към про-блемите на околната среда и да ги вдъхновят да създават идеи за устойчив бизнес.

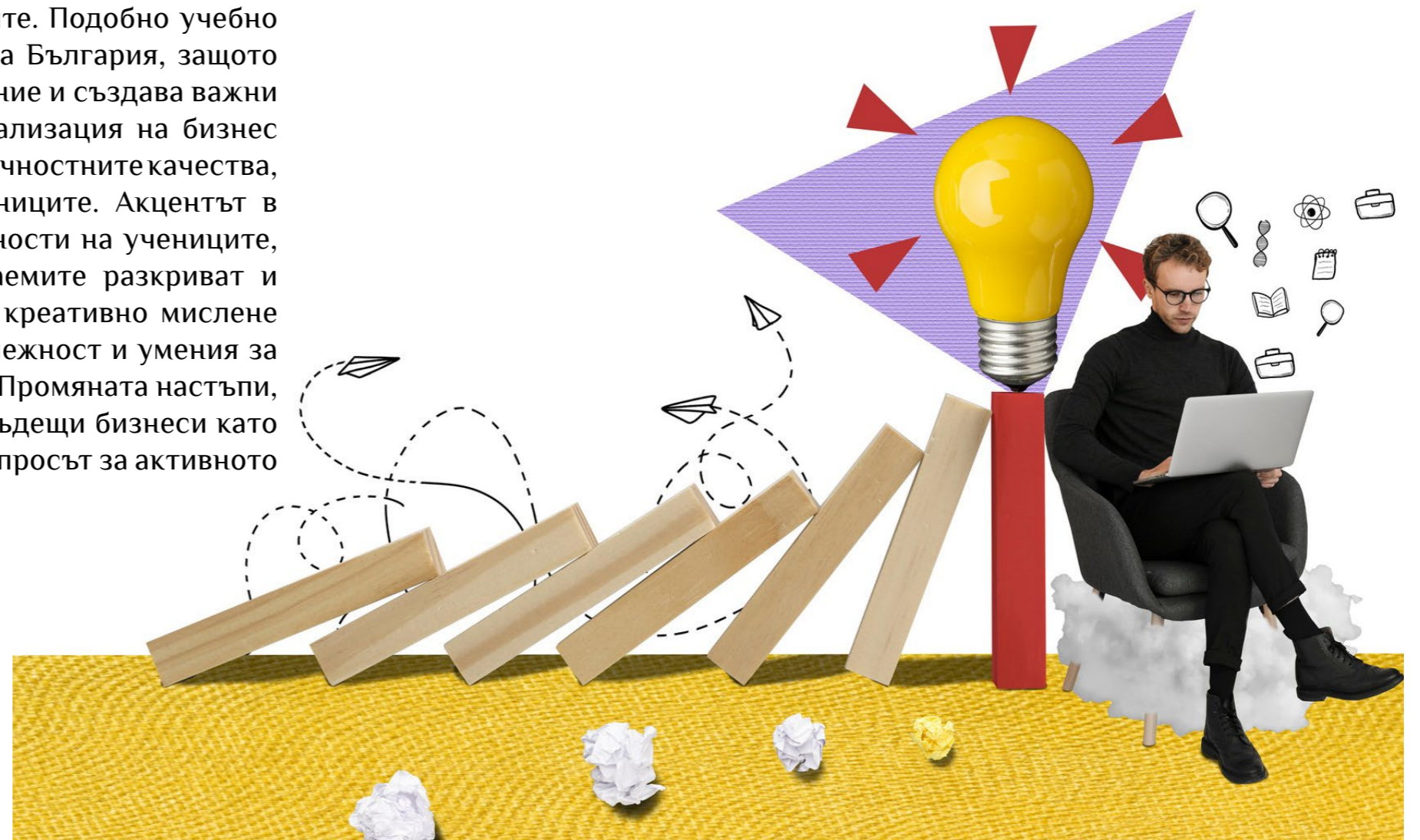
Учебни ресурси в обучението по екологично предприемачество:

Изготвени тематични планове по екологично предприемачество и биология и здравно образование, съобразени с най-новите световни тенденции в преподаването на дисциплини, свързани с устойчивото развитие.

Разработени 20 видео лекции по 5–6 минути на следните теми: „Възникване на кон-цепцията за устойчиво развитие“, „Трите стълба на устойчивото развитие“, „Глобални екологични предизвикателства“, „Ролята на бизнеса в устойчивото развитие“, „Може ли всеки бизнес да бъде екологичен“, „Характеристиките на екологичния бизнес“, „Иновативни идеи за екологичен бизнес“, „Корпоративна социална отговорност“, „Подготвени екипни интегрирани задания от учениците“, „Защита на проектите на открита публична защита“.

В иновацията по Екологично предприемачество разработваме различни работещи модели на успешен екологосъобразен бизнес на принципите на устойчивото развитие. Часовете предлагат обединяващо пространство за деца от различни социални и етнически общности. Образователните методи се определят в диалог между учителя и учениците. Подобно учебно съдържание в такъв формат е уникално и иновативно за България, защото запълва съществени празнини във формалното образование и създава важни междупредметни връзки. Неформалните подходи за реализация на бизнес идеята провокират развитието на интелекта, културата, личностните качества, предприемаческите умения и компетентности на учениците. Акцентът в обучението е развитие не само на когнитивните способности на учениците, но и на техните множествени интелигентности. Обучаемите разкриват и изявяват предприемачески компетентности, развива се креативно мислене и въображение, култивира се чувство за екипна принадлежност и умения за работа в екип, развива се емоционална интелигентност. Промяната настъпи, когато тези млади хора започнаха да мислят за своите бъдещи бизнеси като за бизнеси с екологична кауза, в чиято сърцевина стои въпросът за активното решаване на екологичните проблеми.

Изготвил: Галина Попова

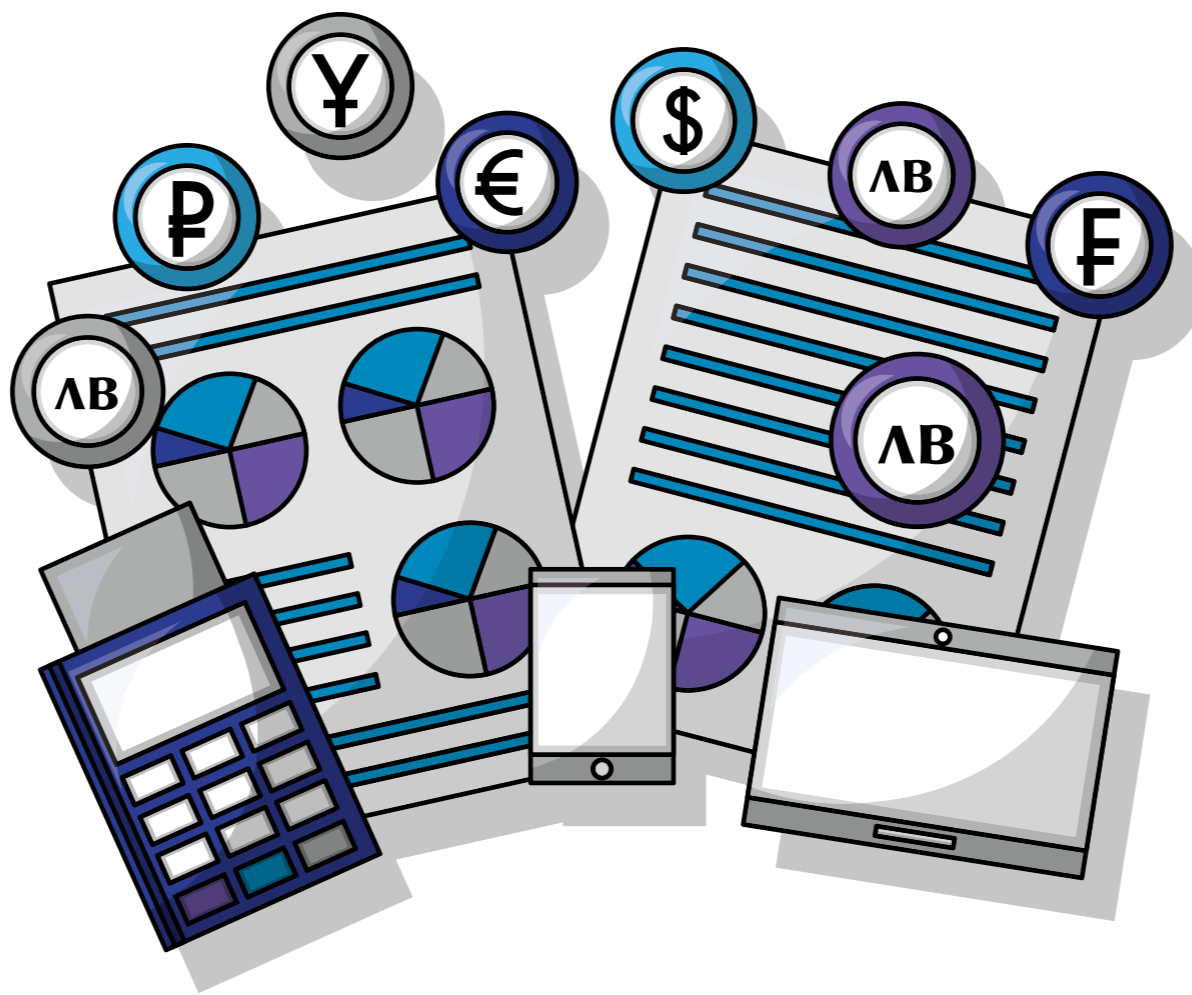
Иновативна практика, представена от СУ „Св.Св. Кирил и Методий“, гр. Карнобат 12. клас

Основна цел на иновацията. Разширяване на знания за данъчната и осигурителна система в България, повишаване на финансовата грамотност на учениците.

Прилагането на иновацията води до по-висока информираност и ангажираност на учениците, на които им предстои съвсем скоро да навлязат в икономическия живот, както и да повиши гражданската им активност, ако установят, че не се спазват данъчното и осигурителното законодателство. Запознава учениците с електронните услуги на НАП- ползите и възможностите от персонален идентификационен код (ПИК), които чрез младежите достигат и до техните родители.

Идеята за въвеждане на иновацията възникна от нуждата на учениците от 12. клас да научат кога започват да плащат данъци и осигуровки, как следят здравния си статус, как да се предпазят от нелоялни търговци. Тя се провежда под формата на клуб по занимания по интереси, ръководен от Върбан Върбанов, учител по предприемачество.

По време на заниманията учениците от клуба провеждат срещи с експерти по данъчно и осигурително право и посещения в НАП Бургас. В края на заниманията учениците, които имат навършени 18 години, направиха регистрация и получиха своя ПИК /персонален идентификационен код, а след завършване на училище всички успяха през електронния портал на НАП да подадат Декларация образец 7 (за възникване на задължение за внасяне на здравноосигурителните вноски), до започване на обучението като студент или работа.

Иновативна практика, представена от Професионална гимназия, град Кубрат, обл. Разград

Описание на практиката

Проектът предвижда включване на иновативен учебен предмет „Аз и моите пари“. Иновативният учебен предмет се изучава в една паралелка в 8-ми клас. За четири години през това иновативно обучение ще преминат средно 100 ученици. Часовете са по 1 час седмично. Учебният предмет е включен в Раздел В на училищния учебен план.

Изучаваният учебен материал не е включен в текущата учебна програма, но има реално приложимо място в знанията за живот.

Материалът е разпределен в три раздела.

Първият раздел среща младите хора с икономиката в действие – поставя на вниманието им основния икономически проблем, кръговрата на икономическата активност, предлага методика за решаване на проблема с недостига, минава през поставяне на цели, разглежда се банковата система, боравенето с банкови карти, електронно банкиране, застрахователния и осигурителен сектор.

Вторият раздел е свързан с управление на личните финанси – как да изготвят личен финансов план, какво е и как се управлява семеен бюджет, инвестиции, депозити, кредити.

Третият раздел дава знания за трудовото законодателство, пенсионните и здравните осигуровки, местни и републикански данъци.

Обучителните методи са изцяло на основата на интерактивни методи – тренинги, ролеви игри, казуси, проекти, изследователски задачи и други.

Предимствата на внедряване на иновацията са:

- учениците са в центъра на процеса на обучение като активни участници и откриватели на нов опит, а учителите – са съветници и помощници;
- повишава се качеството на образователния процес и мотивацията за учене;
- учениците задълбочават знанията си по конкретна тема;
- планират работата си, съобразно набелязаната цел;
- работят индивидуално, обсъждат по двойки, работят в екип;
- съзнават своите силни и слаби страни.

Конкретните ни цели, свързани с иновацията са:

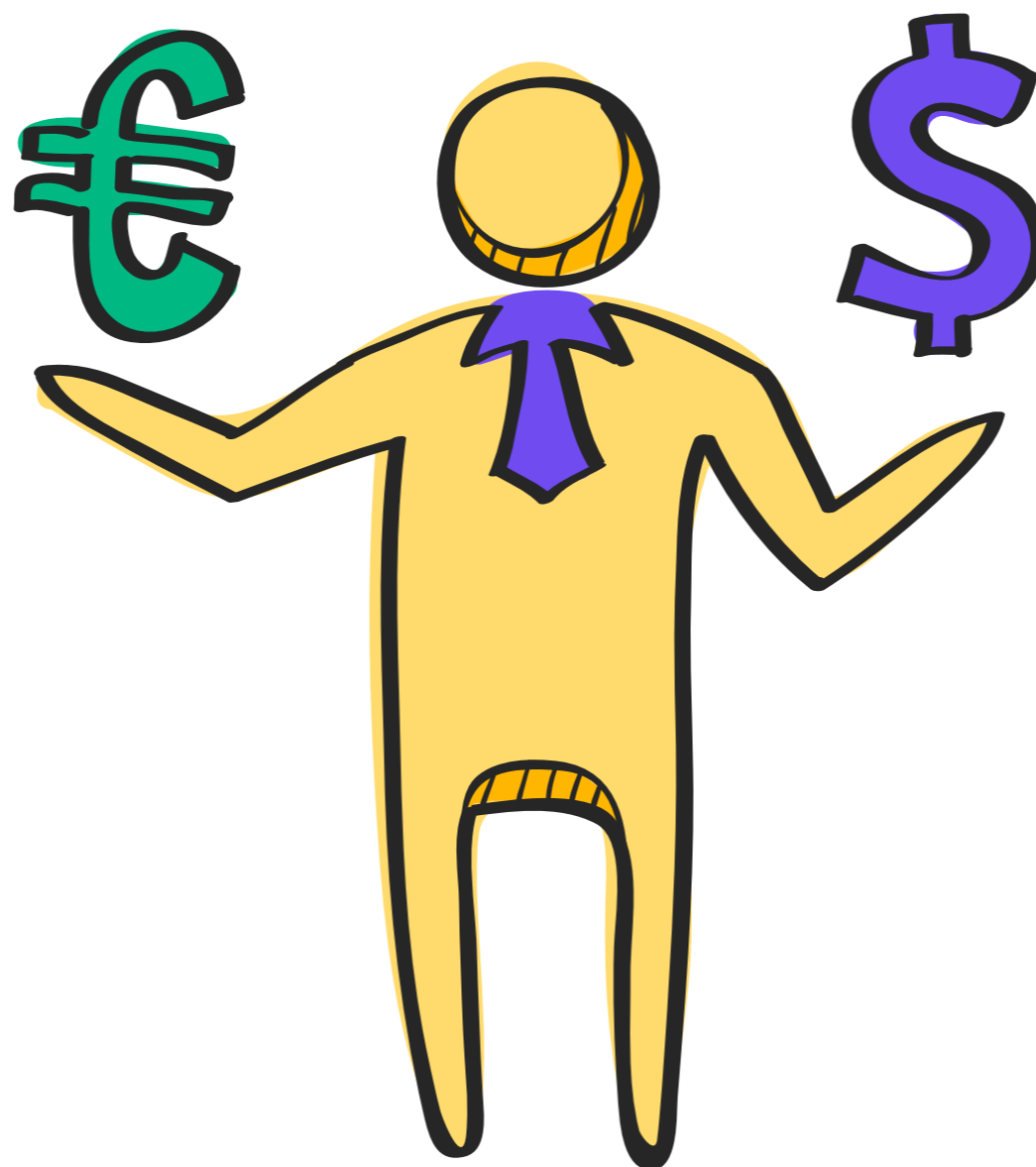
1. Повишаване готовността на учениците за реалните икономически процеси в живота.
2. Повишаване на тяхната финансова и гражданска информираност.
3. Формиране на критично мислене и увереност в себе си.

4. Повишаване на мотивацията за учене.
5. Получаване на удовлетворение от ученето.
6. Прилагане на изследователски подходи в обучителния процес.
7. Превръщане на учебния процес в творчески.
8. Използване на множество електронни ресурси.
9. Предаване на опит и идеи между учителите в училищния екип.

Постигнати резултати:

Училището повиши своя авторитет сред обществеността. Интересът на учениците към училището се повиши. Създадохме много и полезни контакти с други иновативни и неинновативни училища при срещите ни по НП “Иновации в действие“.

Учениците са придобили важни и трайни знания и умения за успешно включване в света на „големите“. Убедили са се, че знанията могат да се получават по лесен и интересен начин. Повиши се мотивацията за учене и изява. Развиха творческо, критично мислене.

Иновативна практика, представена от Национална финансово-стопанска гимназия гр.София „Свободата във и чрез финансовата грамотност”

Основни цели:

- Развитие на финансова грамотност и умения за принадлежност в учениците,
- Разграничаване, планиране и степенуване на нужда, желание и потребност.
- Стимулиране на предприемачески умения и креативност.
- Повишаване на информираността за значението на финансовата грамотност спрямо избора на стока в ежедневието.

Допълнителни цели:

- Развитие на умения за работа в екип и комуникационни умения.
- Насърчаване на развитието на критично и аналитично мислене и решаване на проблеми.
- Стъпки при въвеждане на иновацията.

1-ви час

На учениците се предоставя чрез мобилни устройства/хромбуци информация, отнасяща се до бюджета - държавен, на търговско предприятие и личен, с конкретна задача: прочит, анализ и синтез на информацията. Целта е да осмислят важността на поставянето на целите, вземането на решения и планирането на средствата в зависимост от нуждите, потребностите и желанията от гледна точка на предприемача и поетия риск, съобразно ситуацията, в която се намират.

Учителят обяснява основните термини и взаимовръзките между елементите.

Работи се с предварително изготвена презентация.

2-ри час

Учителят чертае на дъската таблица за личен бюджет. С примери от ежедневието на учениците се обяснява как се планират и как се разделят средствата, какви знания и лична мотивация са необходими за тяхното правилно прогнозиране по пера на бюджета. Коментира се как се процедира при наличие на излишък или дефицит, пояснява се какво означава пренасочване и непредвидими разходи.

Разглеждат се различни случаи, като за пример се работи с държавния бюджет и се показва как управляващите пренасочват средства, които са необходими за здравеопазване в условията на пандемия. Учениците анализират реални ситуации.

3-ти час

Класът се разделя на отбори, като принципът е:

Подреждат се в три редици, започва броене от първи ученик към последен 1, 2, 3 и ученикът, който е казал 1 е в първи отбор, 2 - във втори отбор, 3 - трети отбор.

Учителят обяснява:

„Ученици, намираме се на безлюден остров на тропиците. Попаднали сте там след корабкрушение и разполагате само с това, което имате в момента със себе си.

Целта на играта е да се опитаме да оцелеем, като се обединим и посочим всичко, което имаме в една таблица на дъската. След това започва нашата игра на оцеляване и планиране на бюджет.

Колко време ще оцелеем с наличните ресурси там?

Как ще се справим само с това, което имаме и как ще приоритизираме нуждите, потребностите и желанията. Моля всеки от вас да уважава мнението на другия и да проявява емпатия. Бъдете задружни и креативни. Мислете и обсъждайте!

Весело изкарване на безлюдния остров! Имате време до края на часа.”

Подават се маркерите, пояснява се как се работи с различните цветове и какво значение имат те: при изписването на нужда – се използва маркер в зелено (първо за това разпределя средства), червеният цвят се свързва с изписване, отразяващо (желание, ако останат средства), а синият - (потребност - планират се след нуждата).

4-ти час

В началото на часа се продължава с играта, след това - оценка, дискусия и анализ на това кой отбор как е разпределил средствата и защо?

Може да се използва и тест с 3-5 въпроса, за да се прецени до каква степен е усвоен материалът и как ученикът прави взаимовръзки между предприемачеството и финансовата грамотност.

Целевата група на иновативната практика са ученици, изучаващи предмета пред-приемачество в професионални гимназии.

Практиката може да бъде приложена за ученици от прогимназиален етап. С въвеждането на тази практика учениците осъзнават как да приоритизират своите нужди, потребности и желания, как да разпределят личния си бюджет по пера и при дефицит и излишък, какви решения да вземат, свързани със своите финанси.

Иновативна практика, представена от ПГКМКС „Академик Благовест Сендов“ гр.Варна Модел N:1, метод SCAMPER, социално – емоционално учене

Основна цел

По-голяма ангажираност на ученика в класната стая, развитие на творческо и кри-тично мислене, инициативност, умения за работа в екип, знания по предприемачество и финансова грамотност в проектно – базирани уроци, социално - емоционално учене.

Целта на иновативната практика е да предостави по-ефективно образование, което отговаря на нуждите на съвременните ученици. Това може да бъде постигнато чрез внедряване на нови технологии, ресурси, методи и стратегии за обучение, които да стимулират учениците да бъдат активни участници в учебния процес и да развиват критично мислене, творческо мислене и проблемно решаване.

Иновативната практика може също да допринесе за по-добра комуникация и сътруд-ничество между учители, ученици, родители, ментори и представители на бизнеса. Иновативната практика има за цел да подобри качеството на образованието и да подготви учениците за успешно справяне с предизвикателствата на съвременния свят.

Постигнати резултати:

- Реализиране на проектите;
- Реализиране на открити уроци, изложения;
- Ангажираност на учениците;
- Ученици преподават на ученици;
- Участие в конференции за ученически проекти;
- Участие в международна конференция.

За постигане на целите чрез иновативна практика могат да се използват различни средства за измерване, например реализирани проекти, чрез участия в:

- програма „Учебна компания“ на Джуниър Ачийвмънт България;
- програма „Практични финанси“ на Джуниър Ачийвмънт България;
- проект „Училище на големите въпроси“ на фондация „Темпо“;
- проектно - базирани уроци на Intel, Skills for innovation (Умения за иновации).

Едно от важните средства е изграждането на системи за проследяване и анализ на данните, които да предоставят информация за напредъка към постигане на целите. Такива системи могат да бъдат създадени с помощта на софтуерни платформи за управление на проекти и изпълнение на дейности.

За да определи началното си състояние и да има ясни измерители за напредък, училището ни провежда анонимни анкети сред учители и ученици. Анализът на данните стъпва на модела „Седемте сили на учителя“, който се използва в програмата на Фондация „Заедно в час“.

Изготвил: Йорданка Николова

Иновативна практика, представена от СУ „Черноризец Храбър”, гр. Пловдив „Виртуална обиколка на България”

Основна цел - създаване на уебсайт на туристическа учебна компания „CherHrab Tour”.

„Виртуална обиколка на България” - урок, в който учениците показват своите знания по предмети от профилирана подготовка в профил „Предприемачески” и профил „Софтуерни и хардуерни науки”. Участниците в клуба по фотография предоставят снимков материал и създават фотокнига. Учениците показват и прилагат наученото чрез създаването на краен продукт - сайт.

Задачи:

- да се развият умения за търсене и селектиране на информация;
- да се развият умения за работа в екип и сътрудничество;
- да се развият дигитални компетенции;
- да се развият умения за създаване на съдържание;
- да се развива предприемаческата компетентност;
- да се развият умения за презентирание пред публика.

Създаването на интердисциплинарен урок е резултат от STEM обучението, което има за цел да подкрепи промяната на образователната парадигма, като се въведе философията на педагогическата теория за конструктивизма и свързаните с нея методи за „обучение чрез опит“, „учене чрез правене и преживяване“, „учене чрез игра”. Създаването на бизнес моделите подпомага кариерното ориентиране и успешната реализация на учениците.

Учениците са избрани според профилираната насоченост и участието им в дейности, свързани с учебна компания, финансова грамотност, участие в състезания, организи-рани от Junior Achievement Bulgaria, участия в олимпиади по английски език и ИТ.

Изготвили:

Росица Ангелова
Мариела Тумбова
Мая Данданова
Венета Иванова

**Иновативна практика, представена от
Средно училище „Екзарх Антим I“, гр. Казанлък
„Глобални цели – Готови за действие“,
Глобална цел №2 - Край на глада,**

Тема на урока - „Какъв е бил животът във Франция в годините на Революцията?“

Цел на иновативната практика

Въвеждането на трансдисциплинарен подход ще осигури възможност за цялостно възприемане и научаване на факти и явления от позицията на различни учебни предмети. Учениците ще се научат да прилагат наученото в практически задачи, обвързани с реални проблеми.

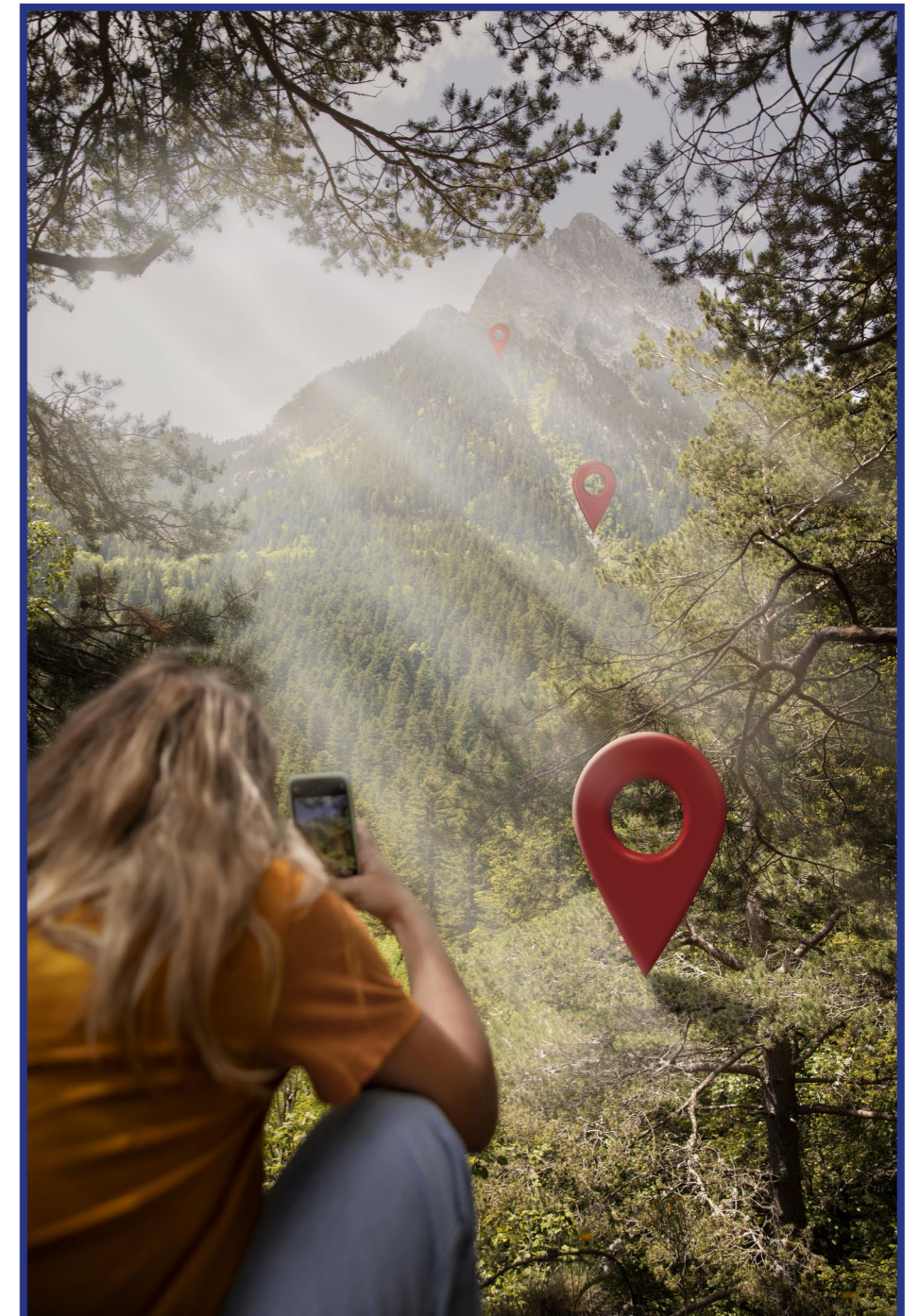
Основна цел на интердисциплинарния урок е изграждане на финансова грамотност през призмата на историята, усвояване на факти за френската революция чрез решаване на конкретен историко-финансов казус.

Обхват на иновативната практика

Днешните ученици ще решават проблемите на утрешния ден и ще участват в изпълнението на Глобалните цели за устойчиво развитие на ООН. Наша задача е да им дадем компетентности на 21. век - STEM познания, креативно мислене, предприемачески ум, умения за решаване на проблеми. В иновацията „Глобални цели – готови за действие“ искаме учениците от 5. до 10. клас да учат чрез преживяване, да експериментират и извършват практически задачи, свързани с Глобалните цели чрез интеграция на STEM, история и цивилизации, география и икономика, предприемачество, изкуство, английски език и ИТ.

В предложения интердисциплинарен урок, който е част от училищната иновация „Глобални цели-готови за действие“, участват ученици от IX клас и 4 учители: 1 учител по изобразително изкуство, 1 учител по история и цивилизации, 1 учител по предприемачество и педагогическият съветник и е част от образователната дейност.

Цели се да се разчупи традиционният модел на преподаване и вместо получаване на изолирани знания по отделните учебни дисциплини, да прилагаме цялостен подход: контекстуалност, гъвкавост, интегрираност и интердисциплинарност в преподаването, трансверсалност, научно изследване и връзка с реалния живот. Иновативните подходи за преподаване и обучение, които искаме да внедрим в нашата образователна институция, целят да разпалват мисленето, въображението и творчеството, да засилят ангажираността на учениците и да ги подготвят за тяхната бъдеща реализация с нужните компетентности на 21. век с особено внимание към предприемачеството и финансовата грамотност.

Изпълнение и измерване

Изучаването на СТЕМ е основният акцент в изграждането на умения за бъдещето. СТЕМ е източникът на иновациите, необходими за развитието на икономиката. През следващото десетилетие най-съществено ще се повишава търсенето на технологични умения - програмиране и ИТ умения, математически умения, дигитални умения, техно-логичен дизайн и инженерни умения, изследователски умения, както и социални и емоционални умения, лидерство, предприемачество, финансова грамотност и способност за непрекъснато учене. В резултат на иновацията учениците ще се подготвят за новите професии на бъдещето, ще формират умения за успех и задълбочено учене.

Иновацията дава на учениците отговор на техния най-важен въпрос - „Защо ми е да уча тези дисциплини?“, като ги въвлича в решаването на конкретни проблеми от реалния живот.

Анкетно проучване сред учениците, участвали в урока, показва, че 87% от участниците предпочитат интердисциплинарният подход на преподаване, 95% посочват, че разглеждания урок е допринесъл за ясно и трайно разбиране на проблематиката - историческа, финансова и изкуство.

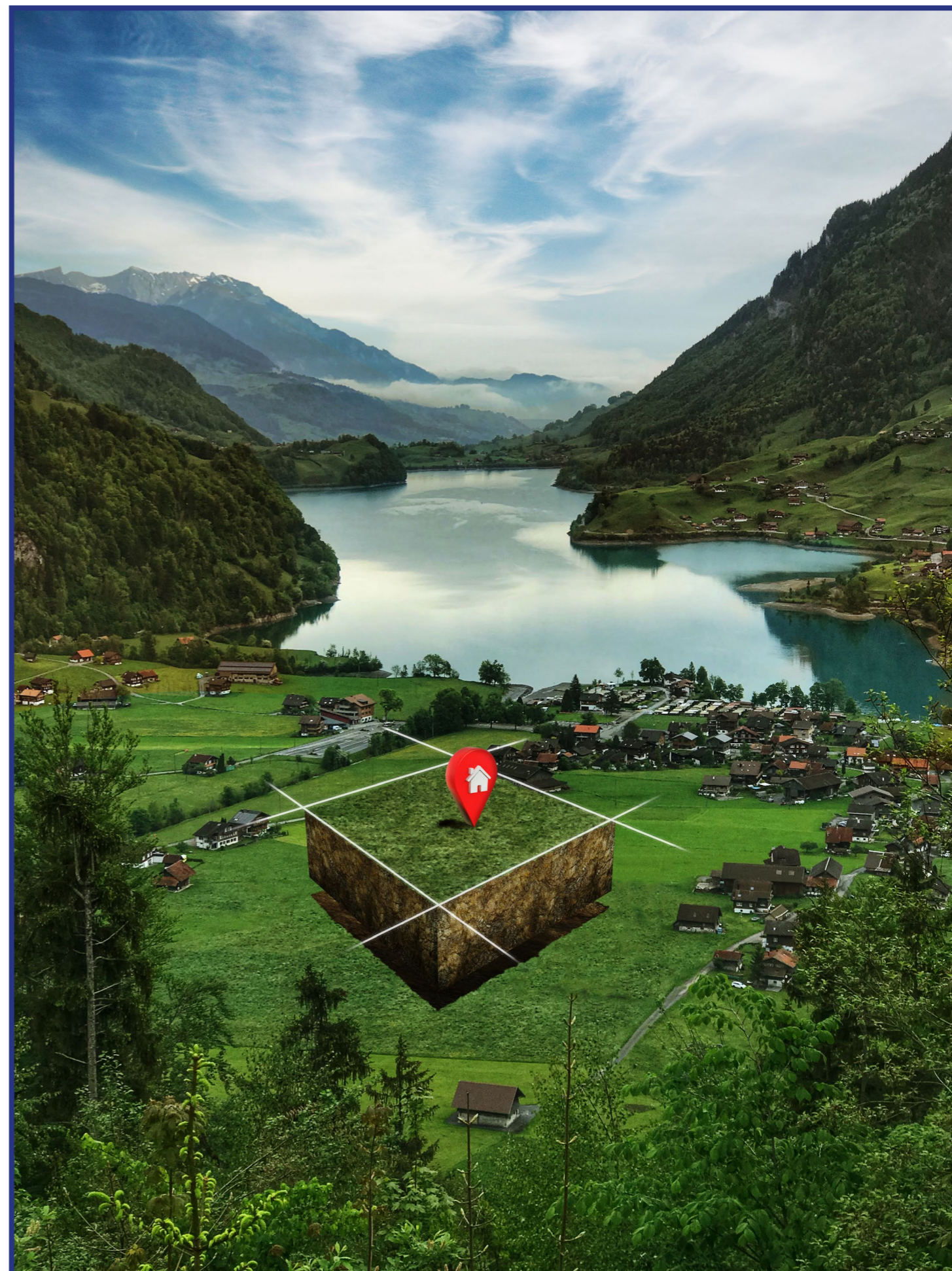
Ангажиране на ученици и учители с глобалните проблеми.

Разширяване и задълбочаване на познанията на учениците по история, предприемачество, изобразително изкуство чрез проблемно центриран подход.

Изготвил:

Марияна Дечева

Ангелина Атанасова

Иновативна практика, представена от Средно училище „Козма Тричков“ гр. Враца

Редица проучвания сочат пряката положителна зависимост между качеството на живота и финансовата грамотност на индивида. Тази реалност изисква от нас предлагане на нови знания, свързани с личните финанси и рационалното им управление. Финансовата грамотност се е превърнала в една от ключовите компетентности на човека на XXI век.

Финансовата грамотност е необходимо условие и особено важна предпоставка за успешна житейска реализация на младите хора в съвременния свят. Затова развиването на знанията и уменията за управление на личните финанси трябва да започне още докато са в училище, преди началото на самостоятелния им живот. Финансовата грамотност е една от ключовите компетентности на човека, защото качеството и удовлетвореността от живота зависят от нея. Иновацията на СУ „Козма Тричков“ – Враца, е създаване на модел за повишаване на качеството на образователния процес чрез въвеждането на предмет Финансова грамотност. За целта са разработени иновативни учебни програми по финансова грамотност за тези класове, които ангажират учениците в активна интелектуална и емоционална дейност и развиват умения за критично мислене. Иновативен елемент при структурирането на програмите е, че са създадени след проучване интересите на учениците от училището в сферата на финансовата грамотност. Чрез въведената иновация в училището е създадена образователна среда за успешно учене, изява на учениците, активно партньорство с родителите и заинтересовани страни.

Обучението по финансова грамотност се реализира в Раздел Б на училищния учебен план в ИУЧ. Разработени са учебни програми по финансова грамотност, включващи най-важните аспекти от управлението на личните финанси – бюджет, ползване на заемни средства, инвестиции, управление на рискове, пенсионно осигуряване. През призмата на личните финанси са представени и темите за образованието, първата работа, пътуване в чужбина, любовта и приятелството. Учебното съдържание се представя под формата на работилници. Работилниците представляват сценарии с информация и указания за провеждане на активни занимания. Към всяка работилница са приложени помощни материали, които лесно могат да се копират и използват. Ръководството също предлага иновативен подход – знанията и уменията се усвояват чрез разнообразни активности: игри и симулации на реални житейски ситуации.

Резултати от обучението са измерени с входящи анкетни карти преди започване на програмата и съпоставка на резултатите с изходящите въпросници от анкетирането в края на обучението. Освен промените, които настъпиха в знанията, уменията, нагласите и поведението на учениците, с периодични анкети беше оценено и протичането на самите уроци и отношението на учениците към тях. Обект на оценяване беше и работата в час, изпълнението на изследователски задачи, практически упражнения, работа по изготвяне на материали и др. В целевите групи за анкетиране бяха включени и родителите на ученици, преминаващи обучението.

Чрез въвеждането на иновативни програми по финансова грамотност в училище „Козма Тричков“ е извършена целенасочена, планирана и контролирана промяна, с която бяха решени съдържателни проблеми в образователния процес.

Въведената иновация създаде образователна среда за успешно учене, изява на учениците, активно партньорство с родителите и заинтересовани страни.

- Създадени са нови образователни продукти – програми и ръководства за тях.
- В края на обучението учениците постигнаха промяна в посока на:
 - придобиването на практически знания и умения за управление на личните финанси;
 - разбиране на финансовите рискове и възможности;

- способност за вземане на рационални и информирани решения;
 - познаване на институции за финансова помощ;
 - предприемане на ефективни действия за повишаване на благосъстоянието си;
 - финансово планиране;
 - успешно справяне с икономически неблагоприятия.
- Публични изяви, игри с родители, увеличен брой новоприетите ученици за периода на реализацията на иновацията.

Изготвил:

Румяна Витнъова

Лала Банева

Иновативна практика, представена от от Частно основно училище „Феникс“ гр. Варна Зелено бизнес училище

Основна цел на иновацията е да научим учениците да мислят екологично, да изхвърлят разделно отпадъците и това, което може да се рециклира.

По бизнес се запознават откъде идват парите, как се разходват и как се спестява.

Създават се умения за работа в екип, уважаване на чуждо мнение, изказване пред публика.

Практиката се базира на принципа „Няма грешка, има опит“. При излизане от ограничението вярно - грешно и страха от провал, учениците си дават свободата да бъдат себе си. С лекота успяват да заявят позицията си без притеснения от последствията и оценката на околните. Това изгражда тяхната увереност в себе си. Оттук желанието да споделят своите идеи, да опитват и създават.

Запознаване с екологичния проблем, необходимостта още от ранна възраст да научим учениците да мислят за опазване на околната среда и рециклиране. Чрез изработване на различни продукти им показваме как могат да създават предмети, които могат да реализират и да им донесат доход, да украсят дома, да участват в благотворителни инициативи, което им помага да се обединят в името на една кауза.

Резултати: Учениците се научиха да събират отпадъчни материали и да намират ново тяхно приложение.

Научиха какво е семеен бюджет, как могат да помагат за по-добро финансово състояние на семейството, какво е потребление.

Посетиха старчески дом с изработени от тях предмети.

След края на учебния ден учениците сами почистват класната си стая.

Иновативна практика, представена от Езикова гимназия „Проф. д-р Асен Златаров“ гр. Хасково

Качествата на успешния предприемач през призмата на моя личен потенциал

Цел на иновативната практика

1. Целта на учебната практика е съобразена с целите, които са поставени в учебната програма по предприемачество в Модул „Предприемачество и кариерно развитие“ т.е. „учениците да умеят да преценяват личния си потенциал и кариерните възможности на социално-икономическата среда и на тази основа да правят информиран избор на кариера, за да се реализират успешно на пазара на труда“.

2. Формиране на знания относно личностните черти на успешния предприемач, прилагане на умения за самоанализ и обективна оценка на собствените възможности, изработване на план за последващи действия, анализ на проекти за кариерно ориентиране и изграждане на умения за взимане на информирано решение.

3. Създаване на умения за визуално, критично и творческо мислене.

4. Изграждане на презентационни умения и умения за създаване на съдържание.

Формата на провеждане следва учебния план на профилираната подготовка във втори гимназиален етап, както и прилагането на нови методи, които са задължителни за достигането на компетентностите като очаквани резултати от обучението по Модул 1 „Предприемачество и кариерно развитие“:

1. Запознаване на учениците с целите, които трябва да се достигнат, графика на дейностите, времето, необходимо за реализацията, ресурсите, които ще използваме и начина на представяне на крайните резултати. /15 минути/

2. Запознаване с чек лист за дейностите и критериите за успех на проектната работа. /5 минути/

3. Сформиране на групи за работа в екип. Препоръчително е участниците в екипите да използват обща дъска, на която да записват своите предложения. /10 минути/

4. Изработване на работен модел на силните страни на съвременния предприемач, чрез метода „мозъчна атака“, обобщаване и представяне на резултатите от всички екипи. /30 минути/

5. Запознаване с формата на личния SWOT анализ, неговите елементи, технологията на попълване и влияние на вътрешната и външната среда, като стимулиращи или ограничаващи фактори за реализиране на личния потенциал. /20 минути/

6. Запознаване с основния текст, свързан с личността на успешния предприемач. /10 минути/ Възможно е да се разгледат два примера на успешни предприемачи, за да се направи сравнителен анализ на външната среда. /20 минути/

7. Използване на средства за самоанализ и изработване на личен SWOT анализ на успешен предприемач. /20 минути/

8. Представяне на крайните продукти от работата по групи. /10-20 минути/
9. Изработване на личен SWOT анализ - учениците анализират и оценяват обективно своите способности и лидерски потенциал. /30 минути/
10. Свързване на силните страни с възможностите на външната среда и слабите страни със заплахите. /5 минути/
11. Анализ на въздействието на силните страни при евентуални заплахи и слабите страни при евентуални възможности.
12. Представяне на графичните модели от учениците. /5 минути/
13. Изработване на списък със задачи - Каква трябва да подобря /направя/, за да изградя умения за успешен предприемач? /15 минути/
14. Проверка на чек листа за дейностите. /5 минути/
15. Предаване на задачата и рефлексия. /10 минути/

Общата продължителност на практиката е възможно да е различна в зависимост от прилагането само на част от всички дейности.

Учениците усвояват нови методи и модели за работа, отговорно прилагат методите на анализ на силните и слабите страни на участници в последващи проекти и процеси, разбират важността от уменията за работа в екип и прилагат знанията и уменията в различни житейски ситуации.

Изготвил: Дарина Влайкова

БЛАГОДАРНОСТИ

Като домакин на форума, 108. СУ „Никола Беловежов“ благодари на всички външни експерти, които с готовност се включиха и споделиха своя експертен и ценен опит. Участието им обогати този пътеводител и направи възможно предоставянето на качествени и практически насочени препоръки за обучението по предприемачество и финансова грамотност. Приносът им ще продължи да вдъхновява и подкрепя много учители, а знанията и идеите, които споделиха, ще намерят приложение в практиката на редица образователни институции.

Благодарим за ангажираността и времето, което отделиха, за да помогнат в изграждането на едно по-добро бъдеще за младите хора.

Лилия Тодорова, директор на 108.СУ “Никола Беловежов”.

доц. д-р СТЕЛА БАЛТОВА
Участник в дискуссионен панел „Как да комуникираме на достъпен език сложните понятия и процеси в бизнеса и във финансовия сектор”

Стела Балтова е заместник-ректор по на учноизследователската дейност и международното сътрудничество в Международно висше бизнес училище, експерт по икономика на бизнес услугите.

доц. д-р КОСТАДИН КОЛАРОВ
Участник в дискуссионен панел “Как да комуникираме на достъпен език сложните понятия и процеси в бизнеса и във финансовия сектор”

Костадин Коларов е директор на Института по предприемачество, ръководител катедра “Предприемачество” в УНСС.

СТОЙНЕ ВАСИЛЕВ
Участник в дискуссионен панел „Как да комуникираме на достъпен език сложните понятия и процеси в бизнеса и във финансовия сектор”

Стойне Василев е независим личен финансов консултант, инвеститор и собственик на най-популярния сайт за лични финанси в България – SmartMoney.bg, автор на книгата „Умни пари“, както и председател на Управителния съвет на Българска асоциация на личните финансови консултанти (БАЛФК).

ИРИНА ИЛИЕВА
Участник в дискуссионен панел “Защо е важно учениците да придобият финансова грамотност в хода на своето образование?”

Модератор на дискуссионен панел „Как да прилагаме чуждия опит и мотивиращата роля на менторите”.

Изпълнителен директор на Джуниър Ачийвмънт България.

Професионалният и опит включва стажове и работа в обществения, частния и неправителствения сектор в Германия, Австрия, Белгия и България. Работи във Фонда за международно развитие на Организацията на страните износителки на петрол (ОПЕК) във Виена,

ТАНЯ ВЕЛЕВА
Участник в панел „Как да прилагаме чуждия
опит и мотивиращата роля на менторите”
Главен юрисконсулт, Уникредит Булбанк

ВИЛИСЛАВ СЛАВЕВ
Съосновател на стартапа Unboxd.
Участник в панел „Как да прилагаме чуждия
опит и мотивиращата роля на менторите”
Участва в менторски програми, подкрепя
сезоните на AUBG Elevate Accelerator,
ABLE Activator, WWF Panda Labs, член на
обществото на „Тук-там”.

МАРИЯ МАНГЪРОВА
Участник в панел „Как да прилагаме чуждия
опит и мотивиращата роля на менторите”
Директор ПБ Лични Финанси / Head of PB
Personal Finance

ГЕНА СЪБЕВА
Участник в дискуссионен панел „Защо е
важно учениците да придобият финансова
грамотност в хода на своето образование?”

Бизнес дама, предприемач, председател на
Асоциацията на интериорните дизайнери в
България.

КАМЕЛИЯ АНГЕЛОВА

Участник в дискуссионен панел „Защо е важно учениците да придобият финансова грамотност в хода на своето образование?“

Камелия Ангелова има дългогодишен стаж в областта на маркетинга и връзките с обществеността във финансовата сфера. Завършила е международни икономически отношения, културология и е доктор по философия. Работила е в няколко търговски банки, като е била дългогодишен Директор комуникации на Банка ДСК. Интересите и са в областта на мотивацията на финансовите решения.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Успешното обучение по предприемачество и финансова грамотност е в основата на изграждането на ученици, които не само разбират света на бизнеса и финансите, но и са способни да прилагат наученото на практика, вземайки отговорни и информирани решения. Този пътеводител предлага ценни идеи и добри практики, които могат да създадат ангажиращи, иновативни и ефективни уроци.

Нека не забравяме, че ключът към успешното обучение е адаптивността и отвореността към новите предизвикателства и възможности. Всеки клас и всяка група ученици са уникални и затова споделянето на опит и адаптирането на различни методики е жизненоважно за непрекъснатото усъвършенстване на преподавателската практика.

Като учители, ние носим отговорността не само да предоставим знания, но и да развиваме у младите хора уменията и увереността, необходими за успех в живота. Чрез интегрирането на предприемаческото мислене и финансовата грамотност в образованието, подготвяме следващото поколение лидери и новатори, които ще изградят устойчиво бъдеще.

Нека този пътеводител бъде отправна точка за по-нататъшни усилия в тази посока и вдъхновение за всеки учител, който се стреми да направи реална промяна в живота на своите ученици!

Нека вдъхнови и мотивира читателите да продължат да развиват индивидуални методи и подходи в обучението!

